

MAŁGORZATA SKÓRZEWSKA-AMBERG¹

Znaczenie wolności słowa dla praworządności – kilka uwag na przykładzie Szwecji²

Wpłynął: 13.04.2026. Akceptacja: 25.05.2026

Streszczenie

Szwedzka kultura prawna oparta jest na długiej tradycji silnych konstytucyjnych wolności i praw. Jednym z ich centralnych filarów są wolności związane z wyrażaniem opinii, w tym wolność: wypowiedzi, zgromadzeń, demonstracji i wyznania. W ostatnich latach miały miejsce kontrowersyjne wydarzenia, takie jak palenie Koranu i głośna w Szwecji sprawa Birgitte Bonnesen, które te wolności wystawiły na próbę. Pojawiło się napięcie między wartościami konstytucyjnymi a odpowiedzialnością państwa za bezpieczeństwo publiczne i porządek prawny. Celem artykułu jest próba analizy, czy i w jaki sposób przypadki te ukazują konflikt i konieczność wyboru między poszanowaniem konstytucyjnie gwarantowanych praw obywatelskich a współczesnymi wyzwaniem w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego, a także próba odpowiedzi na pytanie, jakie ma to implikacje dla zabezpieczenia praworządności w Szwecji.

Słowa kluczowe: wolność druku, wolność wypowiedzi, wolność słowa, praworządność, palenie Koranu, Birgitte Bonnesen.

¹ Prof. ALK dr hab. Małgorzata Skórzewska-Amberg – Akademia Leona Koźmińskiego (Polska); e-mail: mkskorzewska@kozminski.edu.pl; ORCID: 0000-0002-8498-833X.

² Badania wykorzystane w artykule nie zostały sfinansowane przez żadną instytucję.

MAŁGORZATA SKÓRZEWSKA-AMBERG

The Importance of Freedom of Speech for the Rule of Law: Some Observations Based on the Example of Sweden³

Abstract

Swedish legal culture is based on a long tradition of strong constitutional freedoms and rights. One of its central pillars is freedom of expression, including freedom of speech, assembly, demonstration and religion. In recent years, controversial events have taken place, such as the burning of the Koran and the high-profile case of Birgitte Bonnesen in Sweden, which have put this freedom to the test. A tension has arisen between constitutional values and the state's responsibility for public safety and the rule of law. The aim of this article is to analyse whether and how these cases illustrate a conflict and the need to choose between respect for constitutionally guaranteed civil rights and contemporary challenges to public safety and order, as well as to answer the question of what implications this has for safeguarding the rule of law in Sweden.

Keywords: freedom of the press, freedom of expression, freedom of speech, rule of law, burning of the Koran, Birgitte Bonnesen.

³ The research in this article has not been supported financially by any institution.

Wprowadzenie

Ustrój, podział władz, sposób sprawowania rządów i stanowienia prawa został w Szwecji unormowany w czterech ustawach zasadniczych: Akcie o sprawowaniu rządów (*Regeringsformen*⁴), Akcie o sukcesji (*Successionsordningen*⁵), Akcie o wolności druku (*Tryckfrihetsförordningen*⁶) oraz Akcie o wolności wypowiedzi (*Yttrandefrihetsgrundlagen*⁷) – które razem tworzą niejednorodną szwedzką Konstytucję.

Szwedzka kultura prawna w niezwykle istotnym stopniu oparta jest na konsensusie, absolutnej przejrzystości procesu stanowienia i wykonywania prawa oraz działania instytucji publicznych, a także podniesionej do rangi konstytucyjnej zasady – wolności prasy i wypowiedzi.

W Akcie o sprawowaniu rządów (kap. 2 § 12-§ 19) zagwarantowane zostały podstawowe prawa obywatelskie, w tym m.in. wolności: wypowiedzi, informacji, zgromadzeń i demonstracji oraz wyznania. Jakiegokolwiek ograniczenia praw obywatelskich są obwarowane szeregiem zastrzeżeń. Przede wszystkim ograniczeniom podlegać mogą jedynie tzw. prawa konstytucyjne względne⁸, w tym m.in.: wolność wypowiedzi, wolność informacji, wolność zgromadzeń i demonstracji oraz wolność zrzeszania się, swoboda przemieszczania się, a także zakres prawa do nietykalności osobistej i prywatności (kap. 2 § 20)⁹.

Ograniczenie wolności wypowiedzi i informacji dopuszczalne jest wyłącznie ze względu na bezpieczeństwo narodowe, zaopatrzenie ludności, porządek i bezpieczeństwo publiczne, godność osobistą, życie prywatne lub zapobieganie i ściganie przestępstw, a także w odniesieniu do działalności gospodarczej. W innych przypadkach ograniczenie wolności wypowiedzi oraz wolności informacji może nastąpić jedynie ze szczególnie ważnych powodów (kap. 2 § 23). Z kolei ograniczenie wolności zgromadzeń i demonstrowania możliwe jest wyłącznie ze względu na porządek i bezpieczeństwo publiczne lub państwowe oraz w celu przeciwdziałania

⁴ SFS nr 1974:152.

⁵ SFS nr 1810:926.

⁶ SFS nr 1949:105.

⁷ SFS nr 1991:1469.

⁸ Tj. takie, które w określonych wypadkach mogą być ograniczone w drodze ustawowej.

⁹ Prawa konstytucyjne względne to uprawnienia, które mogą być ograniczane przez prawo. Pozostałe prawa jednostki, których zmiana może dokonać się wyłącznie w drodze zmiany ustaw zasadniczych, nazywane są prawami bezwzględными, czy też absolutnymi. Por. SOU (2023:75): 76–78.

epidemii. Wolność zrzeszania się może zostać ograniczona wyłącznie w przypadku stowarzyszeń, które angażują się w terroryzm lub wspierają go lub których działalność ma charakter militarny lub podobny, lub wiąże się z prześladowaniem grupy osób ze względu na ich pochodzenie etniczne, kolor skóry lub inne podobne warunki (kap. 2 § 24).

Ograniczenia dokonywane mogą być jedynie ustawą, w ograniczonym zakresie i wyłącznie dla osiągnięcia celów akceptowalnych w demokratycznym społeczeństwie. W żadnym razie nie mogą wykraczać poza cel, w jakim zostały wprowadzone oraz nie mogą być rozszerzane w sposób, który mógłby stanowić zagrożenie dla istoty demokracji (kap. 2 § 20 i 21). Ustawa ograniczająca prawa obywatelskie podlega specjalnemu trybowi legislacyjnemu, określone w *Regeringsformen*. Prace nad projektem takiej ustawy, jeśli nie zostanie on odrzucony przez Riksdag na wniosek co najmniej 10 posłów, z mocy prawa zostają zawieszone na co najmniej 12 miesięcy od dnia przesłania pierwszego sprawozdania komisji parlamentarnej zajmującej się projektem. Jedyną możliwością procedowania bez okresu zawieszenia jest natychmiastowe przyjęcie projektu większością co najmniej 5/6 ogólnej liczby posłów (kap. 2 § 22, przy czym nie ma to zastosowania m.in. do projektów przedłużających ważność ustawy o maksymalnie dwa lata).

Wolność słowa, informacji, zgromadzeń i demonstrowania jest szczególnie istotna w szwedzkiej kulturze prawnej. Szwecja była pierwszym krajem na świecie, w którym wprowadzono zakaz cenzury prasy, druku i wydawnictw. W 1766 r. doszło do przyjęcia przez Riksdag rewolucyjnego jak na owe czasy Aktu o wolności druku (*Tryckfrihetsförordningen*), który nie tylko znosił cenzurę, lecz także gwarantował zasadę publicznego dostępu do oficjalnych dokumentów rządowych. Do historii przeszło przemówienie wygłoszone w Riksdagu przez Andresa Chydeniusa, który stwierdził m.in., że „Nie wymaga dowodu uznanie, że uzasadniona wolność pisania i drukowania jest jednym z najmocniejszych filarów swobodnego sprawowania władzy¹⁰. Bez niej rządzący nie mieliby wiedzy niezbędnej do stanowienia dobrych praw, prawodawcy – mechanizmów kontroli rządzących, a poddani nie znaliby treści i wymagań prawa, granic urzędowej władzy i własnych obowiązków”¹¹.

Akt o wolności druku stosuje się do publikacji drukowanych (kap. 1 § 2)¹². Zgodnie z *Tryckfrihetsförordningen* wolność druku oznacza swobodę wyrażania

¹⁰ W oryginale „ett fritt Regimente” – oznacza to możliwość swobodnego, tj. niezależnego od władcy sprawowania władzy przez rząd.

¹¹ „Det behöfwer intet bewis att en billig skrif- och Tryckfrihet är en af de fastaste grundpelare, som ett fritt Regimente kan äga bestånd uppå: ty annars kunna Ständer aldrig äga erforderlig kundskap, att stifta goda Lagar; Lagskipare ingen Controll att följa dem i sina Ämbeten, och lydande föga kundskap om Lagens fordringar, Ambetsmannas magtens gränstor och sina egna skyldigheter”, A. Chydenius A., Memorial om tryckfriheten, 1765. Pozyskano z: <https://kootutteokset.chydenius.fi/sv/kirjoitukset/memorial-om-tryckfriheten/> (dostęp: 24.03.2026).

¹² Z wyjątkiem obrazów pornograficznych przedstawiających małoletnich.

myśli, opinii i odczuć w formie drukowanej oraz publikowania dokumentów publicznych lub przekazywania informacji na dowolny temat w inny sposób i ma na celu zapewnienie swobodnej wymiany poglądów, swobodnego i wszechstronnego dostępu do informacji oraz swobodnej twórczości artystycznej. Wolność druku oznacza także prawo do publikowania bez jakiegokolwiek uprzedniego ograniczania treści przez władze lub inne organy publiczne. Odpowiedzialność za opublikowane treści można ponosić wyłącznie na mocy wyroku sądowego, o ile treść ta wyraźnie narusza prawo mające na celu zachowanie spokoju społecznego (kap. 1 § 1). Akt o wolności druku zakazuje stosowania jakichkolwiek ograniczeń wolności druku, z wyjątkiem tych, które są w nim określone (kap. 1 § 1). Do rangi zasad konstytucyjnych podniesione zostały wolność przekazywania informacji m.in. twórcy, wydawcy lub redakcji publikacji drukowanych (kap. 1 § 7) oraz zakaz cenzury i innych środków utrudniających druk, oznaczający, że publikacja nie może być przed wydrukowaniem poddana kontroli przez żaden organ publiczny oraz że nie wolno wprowadzać zakazu druku ani też w jakikolwiek sposób utrudniać druku lub rozpowszechniania publikacji (kap. 1 § 8).

W Akcie o wolności druku (kap. 1 § 9) określona została zasada wyłączności, co oznacza, że przepisy *Tryckfrihetsförordningen* są jedyną podstawą odpowiedzialności za nadużycie wolności druku lub współudział w takim nadużyciu. Jednocześnie zastrzeżono, iż przy orzekaniu w sprawie nadużycia wolności druku zawsze należy mieć na uwadze, że wolność ta stanowi fundament porządku społecznego, co oznacza, że należy zwracać większą uwagę na temat i myśl niż formę wyrazu, na cel niż na sposób przedstawienia, a w przypadkach wątpliwych raczej uniewinniać niż skazywać (kap. 1 § 10).

Przepisy Aktu o wolności druku nie wyłączają możliwości wydania przepisów ustawowych dotyczących m.in.: zakazu reklamy alkoholu lub wyrobów tytoniowych czy zakazu wykonywania zdjęć, opisów lub pomiarów obiektów i obszarów mających znaczenie dla obrony terytorialnej Szwecji (kap. 1 § 11-§ 12). Podobne wyłączenie dotyczy zakazu publikowania wrażliwych danych osobowych (kap. 1 § 13).

W *Tryckfrihetsförordningen* gwarantowane jest prawo do anonimowości dla autora publikacji drukowanej oraz osoby, która przekazała informacje do publikacji (kap. 3 § 1). Jego konsekwencją jest zakaz ujawniania tożsamości autora lub dostawcy informacji (kap. 3 § 3)¹³. W Akcie o wolności druku znajduje się także zakaz represji, oznaczający, że żaden organ publiczny nie może podejmować

¹³ Nie dotyczy to sytuacji, gdy osoba chroniona wyraziła zgodę na ujawnienie tożsamości lub ustawa konstytucyjna zezwala na ujawnienie tożsamości lub sprawa dotyczy przestępstwa w niej określonego (kap. 3 § 4).

działań przeciwko nikomu z powodu tego, że skorzystał z wolności druku lub przyczynił się do skorzystania z niej (kap. 3 § 6).

W *Tryckfrihetsförordningen* enumeratywnie wyliczone zostały czyny – określone jako przestępstwa przeciwko wolności druku – których popełnienie wyłącza konstytucyjną ochronę, i które w związku z tym podlegają odpowiedzialności na podstawie przepisów prawa (kap. 7 § 1-§ 20). Za przestępstwa przeciwko wolności druku uznane zostały m.in.: groźba bezprawna, zniesławienie i zniewaga, podżeganie do nienawiści wobec grupy etnicznej lub popełnienia przestępstwa, bunt, zdrada stanu, szpiegostwo, rozpowszechnianie fałszywych informacji zagrażających bezpieczeństwu państwa etc. W Akcie o wolności druku określone zostały ponadto przestępstwa związane z przekazywaniem i pozyskiwaniem informacji, których popełnienie uchyla zasadę wyłączności. Należą do nich działania osoby, która przekazując informację w celu jej upublicznienia w druku, dopuszcza się przestępstwa m.in.: buntu, zdrady stanu, szpiegostwa, nieuprawnionego dostępu do informacji tajnych, zdrady ojczyzny itd.¹⁴

Postanowienia ustawy o wolności druku uzupełniane są przez przepisy czwartej ze szwedzkich ustaw zasadniczych, tj. Aktu o wolności wypowiedzi (*Yttrandefrihetsgrundlagen*), który stosowany jest w odniesieniu do programów, tj. skierowanych do ogółu społeczeństwa i przeznaczonych do odbioru za pomocą środków technicznych treści audycji radiowych, telewizyjnych lub innych tego rodzaju transmisji dźwięku, obrazu lub tekstu za pomocą fal elektromagnetycznych, a także treści publicznych odtworzeń z bazy danych¹⁵ i nagrań technicznych¹⁶ (kap. 1 § 2 – § 4, § 8). W *Yttrandefrihetsgrundlagen* zagwarantowane zostało prawo do publicznego wyrażania myśli, poglądów i uczuć oraz przekazywania informacji na dowolny temat w audycjach radiowych, telewizyjnych i podobnych przekazach, publicznie dostępnych nagraniach oraz filmach, wideogramach, nagraniach dźwiękowych i innych nagraniach technicznych, a także podczas publicznego odtwarzania z bazy danych (kap. 1 § 1). Zakazane jest jakiekolwiek ograniczanie wolności wypowiedzi, z wyjątkiem tych, które są określone w Akcie o wolności wypowiedzi (kap. 1 § 1). Do rangi zasad konstytucyjnych podniesione zostały wolność przekazywania informacji na dowolny temat w celu ich upublicznienia w programach lub przez nagrania techniczne, a także pozyskiwanie takich informacji (kap. 1 § 10) oraz zakaz cenzury i innych środków utrudniających wolność wypowiedzi, oznaczający, że treści przeznaczone do prezentacji w programach lub

¹⁴ Odpowiedzialność ponosi także osoba, która pozyskuje informację w celu jej upublicznienia, dopuszczając się tych przestępstw (kap. 7 § 23).

¹⁵ Zbiór informacji przechowywanych w celu automatycznego przetwarzania.

¹⁶ Nagrania zawierające tekst, obraz lub dźwięk, które można odczytać, odsłuchać lub w inny sposób odebrać wyłącznie za pomocą środków technicznych.

w nagraniach technicznych nie mogą być wcześniej poddawane kontroli przez organy publiczne ani też władzy publicznej lub inny organ publiczny. Nie jest również dozwolone, aby organ władzy publicznej lub inny organ publiczny zakazywał lub utrudniał produkcję, publikację lub rozpowszechnianie wśród ogółu społeczeństwa programu lub nagrania technicznego, z wyjątkiem sytuacji określonych w *Yttrandefrihetsgrundlagen* (kap.1 § 11-§ 13). W Akcie o wolności wypowiedzi zawarta została zasada wyłączności identyczna do określonej w *Tryckfrihetsförordningen* (kap. 1 § 14). Analogicznie określono także zasady stosowania Aktu o wolności wypowiedzi w razie orzekania w sprawach o nadużycie wolności wypowiedzi (kap. 1 § 15).

W *Yttrandefrihetsgrundlagen* (kap. 1 § 17-§ 20, kap. 3 § 9 i § 19) przewidziana została możliwość wydawania przepisów ustawowych w odniesieniu do m.in.: transmisji programów nieprzeznaczonych do odbioru przez szerszą publiczność, zakazu lub warunków reklam komercyjnych w programach czy zakazu publikowania zdjęć obiektów i obszarów mających znaczenie dla obrony terytorialnej Szwecji.

Prawo do anonimowości twórcy programu lub nagrania technicznego oraz osoby występującej w programie, zakaz ujawniania informacji dotyczących tożsamości twórców i osób biorących udział w programach oraz zakaz represji uregulowane zostały podobnie jak w Akcie o wolności druku (kap. 2 § 1-§ 6).

Czyny określone w *Tryckfrihetsförordningen* jako przestępstwa przeciwko wolności druku na mocy *Yttrandefrihetsgrundlagen* uznawane są także za przestępstwa przeciwko wolności wypowiedzi i podlegają karze na podstawie przepisów prawa – jeżeli miały miejsce w programie lub nagraniu technicznym (kap. 5 § 1-§ 4).

Publiczne palenie Koranu (*korankrisen*)

Swoboda wyrażania poglądów i demonstrowania jest niezwykle silnie zakorzeniona w szwedzkiej mentalności. Powoływanie się na Akty: o wolności druku i o wolności wypowiedzi w każdej sytuacji, która mogłaby być przez opinię publiczną odebrana jako próba cenzurowania poglądów jest powszechne. W przypadkach, które nie są objęte postanowieniami tych ustaw, stosuje się przepisy zawarte w *Regeringsformen* (kap. 2 § 1), a próba ich ograniczenia jest w każdym przypadku odbierana jako podejrzana. Dobrym przykładem problemów związanych z potencjalną nadinterpretacją regulacji konstytucyjnych są kwestie związane z publicznym paleniem Koranu.

W okresie Wielkanocy w 2022 r. doszło w Szwecji do tzw. zamieszek wielkanocnych, które były następstwem spalenia Koranu w kilku miastach Szwecji.

Zostało w nich ranionych blisko czterystu policjantów. Kilkunastu uczestników zamieszek zostało skazanych na kary pozbawienia wolności bądź deportację ze Szwecji¹⁷. W styczniu 2023 r. miała miejsce demonstracja przed ambasadą Turcji w Sztokholmie, podczas której ponownie spalono Koran. Doprowadziło to do zaognienia stosunków z Turcją, czego jednym z efektów było przedłużenie przez ten kraj ratyfikacji szwedzkiego członkostwa w NATO. Latem i jesienią 2023 r. doszło do kolejnych demonstracji w kilku miastach Szwecji.

Naturalną konsekwencją zdarzeń było pojawienie się w przestrzeni publicznej pytań o możliwość zakazania zgromadzeń w celu palenia Koranu.

Wszystkie demonstracje, których celem było palenie Koranu, zostały wcześniej, zgodnie z prawem, zgłoszone na policję, która wydała zgodę na zgromadzenie. Zgodnie z ustawą o porządku publicznym (*Ordningsslagen*)¹⁸ każde zgromadzenie publiczne¹⁹, które odbywa się w miejscu publicznym²⁰ wymaga zezwolenia lub przynajmniej zgłoszenia. Organem wyłącznie uprawnionym do wydawania zezwoleń lub przyjmowania zgłoszeń o zgromadzeniach publicznych jest policja. Zezwolenia nie wymaga zgromadzenie publiczne, jeśli ze względu na przewidywaną liczbę uczestników, wybrane miejsce i czas zgromadzenia można założyć, że odbędzie się ono bez zagrożenia dla porządku i bezpieczeństwa publicznego lub ruchu drogowego (kap. 2 § 4-6).

Policja może zakazać organizowania zgromadzenia publicznego, jeśli poprzednie zgromadzenie tego samego rodzaju spowodowało poważniejsze zakłócenia porządku podczas samego zgromadzenia lub bezpośrednio w jego wyniku, w jego bezpośrednim sąsiedztwie, lub jeżeli zgromadzenie spowodowało znaczne zagrożenie dla obecnych lub poważne zakłócenia w ruchu drogowym. Jednocześnie zakaz odbycia takiego zgromadzenia może zostać ogłoszony wyłącznie w przypadku, gdy istnieje ryzyko niezgodnego z prawem zachowania, zakłócenia porządku, zagrożenia dla obecnych osób lub zakłócenia ruchu drogowego, a mniej inwazyjne środki mające temu zapobiec nie są wystarczające (kap. 3 § 25). Od decyzji organu policji (zarówno zgody, jak i zakazu) przysługuje odwołanie do sądu administracyjnego (kap. 2 § 28).

¹⁷ SVT Nyheter, 7 stycznia 2023 r. Pozyskano z: <https://www.svt.se/nyheter/nara-50-domda-efter-pask-helgens-upplopp> (dostęp: 06.05.2026).

¹⁸ SFS nr 1993:1617.

¹⁹ Aby zgromadzenie mogło być uznane za publiczne, musi być zorganizowane dla publiczności lub publiczność musi mieć do niego dostęp, lub zgromadzenie musi być uznane za równoważne takiemu zgromadzeniu ze względu na warunki dostępu do niego (kap. 2 § 1 *Ordningsslagen*).

²⁰ Co oznacza m.in.: drogi publiczne; ulice, drogi, place, parki i inne miejsca, w szczegółowym planie zagospodarowania oznaczone są jako miejsca publiczne; inne obszary lądowe stale wykorzystywane do ruchu publicznego (kap. 1 § 2 *Ordningsslagen*).

Dyskusja, która toczyła się w Szwecji, dotyczyła w istocie dwóch kwestii – czy spalanie Koranu powinno być traktowane jako podżeganie do nienawiści na tle rasowym bądź religijnym, czy też chronione przez wolność słowa. Okazało się, że odpowiedź na to pytanie nie jest ani łatwa, ani oczywista. Oczywiście jest, że palenie Koranu podczas zgromadzeń publicznych, jakie miały miejsce w Szwecji, nie podlega ochronie ani na mocy Aktu o wolności druku ani Aktu o wolności słowa, gdyż obie te ustawy dotyczą wyłącznie materiałów drukowanych lub publikowanych w inny sposób lub też w jakikolwiek sposób publicznie transmitowanych. Wolność słowa i zgromadzeń w każdym wypadku podlega jednak ochronie na mocy Aktu o sprawowaniu rządów.

W szwedzkim Kodeksie karnym (*Brottsbalken*²¹) kryminalizowane jest publiczne grożenie lub poniżanie bądź znieważanie grupy etnicznej lub innej takiej grupy m.in. ze względu na rasę, kolor skóry, wyznanie, narodowość lub pochodzenie (kap. 16 § 8).

Kwestią, która pozostała w istocie nierozstrzygnięta, jest ustalenie, czy konstytucyjnie gwarantowana wolność słowa zapewnia ochronę nawet w sytuacji, która stanowić może w istocie przestępstwo podżegania do nienawiści wobec określonych grup etnicznych oraz gdzie leży granica między prawem do wolności słowa a zakazem podżegania do nienawiści. Przede wszystkim jednak – czy milczące palenie Koranu²² jest atakiem na religię czy na jej wyznawców. W pierwszym bowiem przypadku przestępstwem nie będzie, natomiast w drugim – bezwzględnie tak, a wtedy kończy się ochrona przepisów konstytucyjnych.

Zasada wolności wyznania jest jednym z tzw. konstytucyjnych praw bezwzględnych, tj. takich, które nie mogą być ograniczane ani modyfikowane inaczej niż w drodze zmiany ustaw zasadniczych²³. Prawo to jest w Szwecji traktowane niezwykle poważnie, także ze względu na historyczne konotacje. Szwecja była krajem, w którym dopiero w drugiej połowie XIX wieku obywatel mógł opuścić kościół szwedzki bez pozbawienia praw publicznych i banicji (ale jedynie pod warunkiem przejścia do innego wyznania uznanego przez państwo)²⁴. Nie wolno

²¹ SFS nr: 1962:700 – dalej jako BrB.

²² Organizatorzy zgromadzeń, podczas których palono Koran, nie prezentowali żadnego werbalnego ani graficznego przesłania – w milczeniu podpalali Koran i czekali aż spłonie.

²³ V. Enkvist, H. Lokrantz-Bernitz, K. Zillén, *Religionsfriheten – om rättsliga skiftningar och nyanser*, Iustus förlag 2020, s. 40–41. Pozyskano z: <https://www.riksdagen.se/sv/sa-fungerar-riksdagen/demokrati/sveriges-grundlagar-och-riksdagsordningen/> (dostęp: 07.05.2026); J. Nergelius, *Constitutional Law in Sweden*, Wolters Kluwer 2015, s. 104–105.

²⁴ V. Enkvist, H. Lokrantz-Bernitz, K. Zillén, *Religionsfriheten – om rättsliga skiftningar och nyanser*, Iustus förlag 2020, s. 39–51. Por: I. Brohed (red.), *Sveriges kyrkohistoria*, tom 8 („Religionsfrihetens och ekumenikens tid”), Verbum 2005, s. 255–257; V. Enkvist, *Religionsfrihetens rättsliga ramar*, Iustus förlag 2013, s. 56–63.

zapominać, że całkowita wolność religijna została w Szwecji wprowadzona dopiero w 1952 r. Oznacza to między innymi, że do tego czasu nie-protestant nie mógł wykonywać niektórych zawodów bądź pełnić funkcji publicznych – np. nauczyciel musiał być protestantem, urzędnik państwowy musiał być protestantem etc. Kościół szwedzki przestał być kościołem państwowym dopiero w 2000 r. – do tego czasu to rząd wyznaczał np. biskupów w poszczególnych diecezjach. To wszystko w istotny sposób wpływa na szczególną ostrożność Szwedów, gdy przychodzi do oceny czy przypadkiem nie dochodzi do naruszania wolności religijnej²⁵.

Do lat 70. XX wieku spalenie Koranu karane byłoby jako przestępstwo przeciwko wolności wyznania. Przepis ten został uchylony²⁶, ale ataki na wartości religijne, które są dokonywane w sposób budzący publiczne oburzenie, nadal są kryminalizowane²⁷.

Jeśli uznać, że niektóre przypadki palenia Koranu powinny być karane jako podżeganie do nienawiści rasowej, to decydującym czynnikiem powinien być cel i kontekst działania sprawcy. Jeśli celem spalenia Koranu jest wyrażenie pogardy, wrogości, szyderstwa wobec grupy muzułmanów, wówczas działanie takie wypełnia znamiona przestępstwa stypizowanego w *Brottsbalken*. Jeśli jednak celem jest znieważenie samej religii (a nie jej wyznawców), wówczas – szczególnie jeśli kontekst działania sprawcy nie wskazuje ataku na grupę narodowościową bądź wyznaniową – czyn taki będzie stanowił niekarane bluźnierstwo²⁸, traktowane jako krytyka religii.

Powszechnie przyjętym w Szwecji założeniem w odniesieniu do palenia Koranu było uznanie, że działanie to jest chronione przez wolność słowa. Czy zatem uznanie, że wypełniało ono jednak przesłanki przestępstwa podżegania do nienawiści nie spowoduje konieczności ścigania organizatorów zgromadzeń, na których palono Koran?²⁹ Pytań w tej sprawie jest ciągle znacznie więcej niż odpowiedzi.

²⁵ G. Inger, *Svensk rättshistoria*, Liber Ekonomi 1997, s. 252; O. Bexell (red.), *Sveriges kyrkohistoria*, tom 7 („Folkväckelsens och kyrkoförnyelsens tid”), Verbum 2003, s. 45–46; Y.M. Werner, *Katolicism och religionsfrihet: den svenska religionsfrihetslagen 50 år*, „Signum” 2002, 9, s. 32–40; por. także S.J. Enlund, *Svenska Kyrkan och folkskoleseminarierna 1842–1968*, Föreningen för svensk undervisningshistoria 1993; *Ändrade relationer mellan Svenska kyrkan och staten*, Svenska kyrkan 2021. Pozyskano z: https://www.svenskakyrkan.se/filer/1374643/SK21315%20%C3%84ndrade%20relationer%20mellan%20Svenska%20kyrkan%20och%20staten_tillg.pdf (dostęp: 08.05.2026).

²⁶ Wśród krajów nordyckich jedynie w Finlandii kryminalizowane jest znieważanie religii (tzw. *trosfrid*).

²⁷ W uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej (*Kungl. Maj:ts proposition nr 125 år 1970*), wyraźnie zostało wskazane, że ataki na wartości religijne dokonywane w sposób powodujący publiczne zgorszenie będą nadal podlegały karze; por. także R. Edvinsson, *Förargelseväckande avsaknad av rättsligt resonemang*, „Svensk Juristtidning” 2023, 8, s. 687–692.

²⁸ Lambertz G., *Bränna Koranen är hets mot folkgrupp*, „Svensk Juristtidning” 2023, 7, s. 312–334; odmienne por. J. Norrman, *Att bränna en koran är inte hets mot folkgrupp*, „Svensk Juristtidning” 2023, 8, s. 696–698.

²⁹ G. Lambertz, *op. cit.*, s. 341.

W toczącej się debacie wskazuje się na jeszcze jeden wątek. Otóż rozważenia wymaga także, czy przesłanką karalności palenia Koranu nie może być uznanie takiego zachowania za zakłócające porządek publiczny – co jest kryminalizowane w Kodeksie karnym (kap. 16 § 16 BrB). Jest on o tyle interesujący, że wskazuje na potencjalne zagrożenie praworządności. Jeśli bowiem decyzje policji w sprawach organizowania zgromadzeń, które mogłyby zakłócać porządek publiczny, będą konsekwentnie opierać się wyłącznie na ocenie policji lub prokuratury, czy dany czyn nie stanowi przestępstwa, bez zapewnienia sądowej kontroli takich decyzji, to może grozić to tym, że pewien wycinek stosowania prawa opierać będzie się wyłącznie na praktyce policyjnej, a w Szwecji tylko sądy mają prawo określać, co jest prawnie dopuszczalne – na podstawie źródeł prawa³⁰.

W czerwcu 2023 r. agresywny tłum protestujących w Bagdadzie przeciwko paleniu Koranu w Szwecji zaatakował ambasadę Szwecji. Obywatele szwedzcy odnieśli obrażenia, budynki szwedzkiej ambasady zostały uszkodzone, kierowano groźby w stosunku do szwedzkich firm i nawoływano do bojkotu szwedzkich produktów, co w sposób oczywisty zostało w Szwecji uznane za zagrożenie bezpieczeństwa. Zaistniał zatem szczególnie ważny powód uprawniający, zgodnie z Aktem o sprawowaniu rządów, do ograniczenia wolności wypowiedzi oraz wolności informacji (kap. 2 § 23 *Regeringsformen*). Myliłby się jednak ten, kto uznałby, że fakt ten jest wystarczający do zakazywania tego typu zgromadzeń, jak te, na których palono Koran. Był jednak wystarczający do rozpoczęcia procesu legislacyjnego, którego celem jest zmiana ustawy o porządku publicznym w taki sposób, aby można było zakazać zgromadzenia publicznego, jeśli jego efektem mogłoby być zagrożenie bezpieczeństwa państwa lub jego obywateli w ogólności, a nie tylko w bezpośrednim otoczeniu odbywającego się zgromadzenia, tak jak jest to uregulowane w chwili obecnej. Wprawdzie zgodnie z Aktem o sprawowaniu rządów dozwolone jest prawne ograniczenie wolności wypowiedzi i demonstracji w celu zapewnienia bezpieczeństwa Szwecji, ale ustawa o porządku publicznym znacznie zawęży możliwość wykorzystania tego konstytucyjnego uprawnienia. Policja może odmówić zgody na zgromadzenie publiczne, jeśli w miejscu planowanego zgromadzenia istnieje zagrożenie dla porządku lub bezpieczeństwa. Nie może ona jednak brać pod uwagę bezpieczeństwa Szwecji, choćby takiego jak ogólne ryzyko ataków terrorystycznych. W przypadku wojny lub zagrożenia wojną rząd może wykorzystać prawo do ograniczenia wolności słowa i zgromadzeń, jednak ciągle istnieje luka w zabezpieczeniach między ryzykiem wojny a zakłóceniem porządku publicznego w określonym miejscu³¹. Niezwykle istotne jest

³⁰ R. Edvinsson, *op. cit.*, s. 692.

³¹ T. Bull, F. Sterzel, *Regeringsformen – en kommentar*, Studentlitteratur 2023, s. 63–64.

więc zagwarantowanie, że w przyszłości będzie istnieć podstawa do podejmowania decyzji o odmowie zezwolenia na organizowanie zgromadzenia publicznego w przypadku ogólnego zagrożenia bezpieczeństwa. Chodzi przy tym także o podkreślenie – przy zachowaniu podstawowej zasady wolności wyrażania opinii, nawet postrzeganych jako prowokacyjne lub obraźliwe – że państwo popiera wszystko co zostało powiedziane pod ochroną tej wolności³².

Tocząca się debata wskazuje na jeszcze jedną rzecz – podskórną obawę Szwedów, że jakakolwiek nieprzemyślana reakcja mogłaby być uznana za naruszenie politycznej autonomii prawa, próbę narzucenia jakiejkolwiek formy cenzury opinii czy poglądów przez władzę publiczną, a co za tym idzie pozaprawną formę ingerencji w obowiązujące prawo.

Sprawa Birgitte Bonnesen

W latach 2017–2018 w sektorze bankowym wiele uwagi poświęcano kwestiom prania brudnych pieniędzy³³. Banki, które są instytucjami szczególnie narażonymi na pranie pieniędzy, są zobowiązane do wdrożenia procedur mających na celu ochronę systemu finansowego przed praniem pieniędzy, tzw. procedur AML³⁴, w ramach których banki powinny wykrywać podejrzaną transakcje, klientów i relacje biznesowe. Na początku 2017 r. duńska prasa opublikowała materiały, z których wynikało, że estoński oddział Danske Bank w latach 2007–2015 był wykorzystywany do prania brudnych pieniędzy na dużą skalę. Wyniki wewnętrznego dochodzenia przeprowadzonego przez Danske Bank, potwierdziły doniesienia prasy, tj. bank nie wywiązał się ze swoich obowiązków, a problemy z praniem brudnych pieniędzy w estońskiej działalności były poważne. Doniesienia duńskiej prasy oraz opublikowany we wrześniu raport Danske Bank spowodowały rosnące zaniepokojenie wśród akcjonariuszy szwedzkiego banku Swedbank, który był mocno zaangażowany w działalność w krajach bałtyckich. Po opublikowaniu przez Swedbank raportów za trzeci i czwarty kwartał 2018 r. Birgitte Bonnesen, która była wówczas dyrektorem generalnym banku, wygłosiła oświadczenia dotyczące działań banku przeciwko praniu brudnych pieniędzy w ramach dzia-

³² *En översyn av ordningslagen för att stärka Sveriges säkerhet*, 18 sierpnia 2023 r. Pozyskano z: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/08/en-oversyn-av-ordningslagen-for-att-starka-sveriges-sakerhet/> (dostęp: 23.04.2026).

³³ Pranie brudnych pieniędzy polega na wprowadzeniu do legalnego obrotu finansowego środków pochodzących z nielegalnych źródeł (np. oszustw podatkowych, handlu narkotykami) w celu ukrycia ich przestępczego pochodzenia.

³⁴ AML (*Anti Money Laundering*) – zestaw przepisów, procedur i działań mających na celu zapobieganie, identyfikowanie i przeciwdziałanie praniu brudnych pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

łałności banku w Estonii. W wypowiedziach dla największych szwedzkich gazet (m.in. „Svenska Dagbladet” oraz „TT Nyhetsbyrån”³⁵) Birgitte Bonnesen oświadczyła, że nie było żadnych podejrzanych powiązań z praniem brudnych pieniędzy w działalności Danske Bank w Estonii w latach 2007–2015. Rynek zareagował pozytywnie na raporty banku, m.in. ze względu na uspokajające informacje dotyczące prania brudnych pieniędzy.

W 2019 r., w szwedzkiej telewizji publicznej, w ramach cyklicznego programu *Uppdrag granskning*³⁶, wyemitowany został materiał *Swedbank och penningtvätt* wskazujący, że Swedbank mógł być wykorzystywany do prowadzenia zakrojonego na szeroką skalę i systematycznego prania brudnych pieniędzy w ramach swojej działalności w krajach bałtyckich (przede wszystkim w Estonii). Dwa dni przed emisją programu, na spotkaniu banku z przedstawicielami jego największych akcjonariuszy, Birgitte Bonnesen przekazała informację, że program dotyczący roli banku w aferze prania brudnych pieniędzy w Estonii zostanie wyemitowany w telewizji.

Emisja programu *Swedbank och penningtvätt* i będące jej następstwem ujawnienie problemów z procedurami AML spowodowały historyczny spadek kursu akcji banku.

Sprawa Birgitte Bonnesen jest jedną z najgłośniejszych spraw karnych dotyczących przestępstw gospodarczych w Szwecji w ostatnich latach. Birgitte Bonnesen została oskarżona o to, że pełniąc funkcję dyrektora generalnego Swedbank i wypowiadając się na temat działań przeciwko praniu brudnych pieniędzy w estońskiej części banku w związku z opublikowaniem przez Swedbank raportów za III i IV kwartał 2018 r. oraz emisją przez telewizję szwedzką w lutym 2019 r. pierwszej części programu *Uppdrag granskning* z serii *Swedbank och penningtvätt* – dopuściła się poważnego oszustwa kwalifikowanego (*svindleri*)³⁷ lub poważnej manipulacji

³⁵ Szwedzka Agencja Informacyjna

³⁶ Program telewizyjny poświęcony dziennikarstwu śledczemu, emitowany przez szwedzką telewizję publiczną, nadawany przez 45 tygodni w roku od 2001 roku.

³⁷ Oszustwem (*bedrägeri*) jest działanie: sprawcy, który wprowadzając kogoś w błąd, skłania go do działania lub zaniechania, co przynosi korzyść sprawcy i szkodę osobie wprowadzonej w błąd lub osobie, w której imieniu osoba ta działa; działanie przez bezprawne wpływanie na wynik automatycznego przetwarzania informacji lub innego podobnego procesu automatycznego przez podanie nieprawdźliwych lub niekompletnych informacji, zmianę w programie lub zapisie lub w inny sposób – tak, że przynosi to korzyść sprawcy i szkodę innej osobie (kap. 9 § 1 BrB). Oszustwo kwalifikowane (*svindleri*), oznacza dokonywane w celu wywarcia wpływu na cenę towaru, papierów wartościowych lub innego mienia, podawanie do wiadomości publicznej lub rozpowszechnianie w inny sposób informacji wprowadzających w błąd (kap. 9 § 9 BrB). Karze podlega także osoba, która ze względu na swoje stanowisko powinna posiadać szczególną wiedzę na temat przedsiębiorstwa i która umyślnie lub w wyniku rażącego niedbalstwa upublicznia lub w inny sposób rozpowszechnia wśród opinii publicznej lub interesariuszy przedsiębiorstwa wprowadzające w błąd informacje, które mogą wpłynąć na ocenę przedsiębiorstwa pod względem ekonomicznym i tym samym spowodować szkodę. Jak

rynkowej³⁸. Ponadto Birgitte Bonnesen zarzucono ujawnienie informacji poufnych podczas spotkania z przedstawicielami największych akcjonariuszy banku, przez to, że poinformowała akcjonariuszy dwa dni przed emisją programu *Uppdrag granskning*, że program zostanie wyemitowany i że będzie dotyczył roli banku w aferze prania brudnych pieniędzy w Estonii. Informacje przekazane przez Birgitte Bonnesen w wypowiedziach dla mass mediów oraz na spotkaniu z akcjonariuszami mogły wpłynąć na ocenę Swedbank pod względem ekonomicznym.

Sąd I instancji uniewinnił Birgitte Bonnesen od obu zarzutów³⁹. Sąd II instancji podtrzymał wyrok sądu I instancji w odniesieniu do drugiego z zarzutów, uznając jednocześnie Birgitte Bonnesen za winną pierwszego zarzutu i skazując ją na karę 15 miesięcy pozbawienia wolności⁴⁰.

Sąd Najwyższy⁴¹ rozpatrywał sprawę, przyjmując za udowodnione w poprzedniej instancji, że: Swedbank miał przesłanki wskazujące, że w latach 2007–2015 miały miejsce szeroko zakrojone, podejrzanе transakcje prania brudnych pienię-

podkreślił Sąd Apelacyjny dla Zachodniej Szwecji w wyroku z dnia 27.06.1997 r. „nie jest wymagane, aby istniał zamiar wyrządzenia szkody ani aby szkoda faktycznie powstała. Wystarczy, że szkoda mogła powstać” (*Hovrätten för Västra Sverige*, Mål: B 664-95). Sąd Najwyższy w orzeczeniu z 4.11.1992 r. wskazał, że „pominięcie pewnych informacji może (...) być w równym stopniu wprowadzające w błąd, co informacja pozytywnie nieprawdziwa” (*Högsta domstolen*, Mål: B 564-92), w wyroku z 1.04.2026 r. podkreślił, że w przypadku *svindleri* „do poniesienia odpowiedzialności nie jest wymagane, aby wprowadzająca w błąd informacja została podana w jakimś konkretnym celu. Wystarczy, że obiektywnie może wpłynąć na ocenę przedsiębiorstwa pod względem ekonomicznym, a tym samym spowodować szkodę. Sprawca musi być świadomy wprowadzającego w błąd charakteru informacji, a informacje te są wystarczające do skłonienia innych do podjęcia działań powodujących straty. Informacja wprowadzająca w błąd, która nie może w żaden sposób wpłynąć na adresata, nie pociąga za sobą odpowiedzialności karnej” (*Högsta domstolen*, Mål: B 7476-24).

³⁸ Manipulacją rynkową, zgodnie z kap. 3 § 4 ustawy o karach za nadużycia na rynku papierów wartościowych (*Lag om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden*, SFS nr: 2016:1307), jest m.in. rozpowszechnianie informacji dających fałszywe lub wprowadzające w błąd sygnały dotyczące ceny, podaży lub popytu na instrumenty finansowe. Pojęcie fałszywych lub wprowadzających w błąd informacji nie odnosi się wyłącznie do informacji dotyczących okoliczności faktycznych lub faktów dotyczących danej spółki lub papieru wartościowego, ale także do własnych intencji i poglądów emitenta dotyczących papieru wartościowego lub innego instrumentu finansowego. Celowe pominięcie faktów także może zostać uznane za informację wprowadzającą w błąd. Warunkiem odpowiedzialności jest wywołanie skutku tj. faktycznej zmiany ceny. (Por. J. Myrdal, J. Leopoldsson, *Aktiefusk – var går gränserna? En bok om marknadsmanipulation*, „Norstedts Juridik” 2021, s. 127 i nast.)

³⁹ *Stockholms Tingsrätt*, wyrok z 25.01.2023 roku, Mål: B 84-22.

⁴⁰ *Svea Hovrätt*, wyrok z 10.09.2024 roku, Mål: B 2457-23.

⁴¹ Sądownictwo w Szwecji jest trójinstancyjne. Sąd Najwyższy (*Högsta domstolen*) jest trzecią i ostatnią instancją we wszystkich sprawach cywilnych i karnych. Warunkiem wniesienia odwołania do Sądu Najwyższego jest jego zgoda na wniesienie odwołania w sprawie. Zgoda taka (z nielicznymi wyjątkami) może zostać udzielona jedynie wtedy, gdy sprawa może stanowić precedens dla sądów niższej instancji. Sąd Najwyższy może udzielić zgody na rozpatrzenie sprawy bez wartości precedensowej w drodze tzw. nadzwyczajnego odstępstwa (*extraordinär dispens*). Do wyjątków takich należą m.in.: naruszenie procedury; rażące przeoczenie lub błąd sądu apelacyjnego wpływające na wynik postępowania; wniesienie wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy ze względu na pojawienie się nowych dowodów lub okoliczności, które mogłyby wpłynąć na wyrok sądu niższej instancji, gdyby były znane w chwili

dzy między klientami estońskiego oddziału Swedbank a klientami Danske Bank w Estonii; w październiku 2018 r. istniały informacje o poważnych brakach i naruszeniach w procesach AML banku zależnego w tym samym okresie, mimo że informacje te dotyczyły głównie lat 2012–2015; oraz Birgitte Bonnesen była świadoma tych okoliczności.

Sprawa przed Sądem Najwyższym w istocie dotyczyła nie tego, czy Birgitte Bonnesen dopuściła się *svindleri* lub manipulacji rynkowej w związku z oświadczeniami, które wygłosiła w wywiadach dla mediów na temat prania brudnych pieniędzy w estońskiej działalności Swedbank, ale tego czy oświadczenia te podlegają konstytucyjnej ochronie wolności słowa⁴², co wyłącza możliwość karania.

Sprawa Birgitte Bonnesen dotyczy wypowiedzi dla mass mediów – prasy i telewizji. Kwestie wolności słowa tj. w tym wypadku wolności prasy i wolności wypowiedzi w telewizji, regulowane są w Akcie o wolności druku oraz Akcie o wolności wypowiedzi. Określona w nich zasada wyłączności oznacza, że granice wolności słowa mogą być wyznaczone wyłącznie w oparciu o te dwie ustawy konstytucyjne. W *Tryckfrihetsförordningen* określony został zamknięty katalog czynów, które wyłączają konstytucyjną ochronę wolności druku pozwalając na przypisanie sprawcy odpowiedzialności za nadużycie wolności druku na mocy przepisów ustawowych (np. Kodeksu karnego). Ten sam katalog mocą przepisów *Yttrandefrihetsgrundlagen* został rozciągnięty na wolność wypowiedzi. We wszystkich innych przypadkach każdy ma prawo do przekazywania informacji na dowolny temat w celu ich upublicznienia, na przykład w druku, w programie lub przez nagrania techniczne. W Aktach: o wolności druku i wolności wypowiedzi określono zasadę wyłącznej odpowiedzialności wydawcy, co oznacza, że osoba przekazująca informacje w celu publikacji jest co do zasady zwolniona z takiej odpowiedzialności⁴³.

Sąd Najwyższy podkreślił, że wypowiedzi Birgitte Bonnesen w mediach, będące podstawą oskarżenia o *svindleri* lub kwalifikowaną manipulację rynkową, stanowiły odpowiedzi na pytania dziennikarzy dotyczące prania brudnych pieniędzy w estońskiej działalności banku, zadawane w dwóch stosunkowo krótkich wywiadach w związku z opublikowaniem przez Swedbank cieszącego się dużym zainteresowaniem mediów raportu za trzeci kwartał 2018 roku. Były to zatem typowe wypowiedzi dla mass mediów, zatem odpowiedzialność za redakcję wywiadów spoczywała na dziennikarzach i redakcjach. Wywiady z Birgitte Bonnesen stanowiły więc element działalności dziennikarskiej i jako takie mieszczą się w ramach określonego w konstytucyjnych przepisach dotyczących wolności

orzekania (por. B. Bengtsson, *Högsta domstolens dispensprövning och den materiella rättvisan*, „Svensk Juristtidning” 1989, s. 206–220).

⁴² Por. *Högsta domstolen*, wyrok z 1 kwietnia 2026 r., Mål: B 7476-24, s. 5.

⁴³ Por. *ibidem*, s. 10–14.

słowa celu, jakim jest zapewnienie swobodnej wymiany poglądów oraz swobodnego i wszechstronnego informowania. Odpowiedzi na zadane pytania są zatem objęte konstytucyjną ochroną wolności wypowiedzi i z tego powodu akt oskarżenia o oszustwo kwalifikowane lub poważną manipulację rynkową został w całości oddalony⁴⁴.

Do wyroku jeden z sędziów orzekających w sprawie zgłosił zdanie odrębne. Podkreślił w nim, że zasada wyłączności sformułowana w ustawach konstytucyjnych dotyczących wolności słowa jasno wskazuje, że dotyczy ona wyłącznie sytuacji, w których doszło do nadużycia wolności druku lub współudziału w takim nadużyciu. W *votum separatum* wskazano, że wolność przekazywania informacji stanowi szczególny przywilej, który wszakże wywodzi się z zasady wyłącznej odpowiedzialności zawartej w *Tryckfrihetsförordningen*, ale ma własne znaczenie w kontekście prawa do wolności wypowiedzi. Zgodnie z Aktem o wolności druku każdy ma swobodę przekazywania informacji na dowolny temat w celu ich upublicznienia w formie drukowanej, gdy informacje te są przekazywane, mówiąc w uproszczeniu, dziennikarzom, redakcjom i agencjom informacyjnym. Nie mogą ponadto istnieć żadne inne ograniczenia tej wolności poza tymi, które wynikają z *Tryckfrihetsförordningen*. W ramach wolności przekazywania informacji informator, z wyjątkiem poważnych przestępstw określonych w ustawie konstytucyjnej, może bezkarnie popełnić czyn zabroniony – jeśli tylko istnieje zamiar publikacji. W odniesieniu do wszystkich przestępstw z wyjątkiem przestępstw związanych z przekazywaniem informacji, określonych w Akcie o wolności druku ma zastosowanie zwolnienie z odpowiedzialności. Zatem w momencie przekazania informacji w celu ich upublicznienia informator zrzuca się odpowiedzialności prawnej, która przechodzi na wydawcę. Birgitte Bonnesen przekazała dziennikarzom informacje w celu ich upublicznienia i zgodnie z poglądem wyrażonym w zdaniu odrębnym do wyroku – z tego tylko powodu Birgitte Bonnesen powinna zostać uniewinniona⁴⁵.

Zakończenie

Wolność zgromadzeń i wolność demonstracji to filary szwedzkiej demokracji. Gwarantują one każdemu prawo do gromadzenia się i wyrażania swoich poglądów. Jednak ochrona demokracji oznacza także ochronę osób – w tym tych, które w niej uczestniczą – przed zagrożeniami, wypadkami i przemocą. Stworzenie bezpiecznych warunków korzystania z wolności zgromadzeń i demonstracji ma kluczowe

⁴⁴ *Ibidem*, s. 14–16.

⁴⁵ *Ibidem*, s. 17–21.

znaczenie dla pełnego i swobodnego wykonywania tych praw. Zamieszki wielkanocne oraz późniejsze kolejne napięcia związane z paleniem Koranu pokazały, że obecnie obowiązujące przepisy odnoszące się do zapewnienia porządku i bezpieczeństwa publicznego są z tego punktu widzenia niewystarczające i nieprzystosowane do czasów, w których dzięki powszechnym sieciom teleinformatycznym możliwa jest szybka mobilizacja dużej liczby osób w miejscach publicznych⁴⁶. Jednocześnie brakuje jasnej podstawy prawnej dopuszczającej zmianę czasu lub miejsca zgromadzenia w sytuacji potencjalnego zagrożenia porządku publicznego. Obecne przepisy nie dają też policji możliwości odwołania zgromadzenia ze względu na bezpieczeństwo życia lub zdrowia ludzi.

Jednocześnie wszelkie regulacje dopuszczające ograniczenia chronionych konstytucją wolności zgromadzeń i demonstracji z jednej strony muszą być precyzyjne i przewidywalne dla organizatorów takich zgromadzeń i demonstracji, z drugiej zaś – zapewniać skuteczne narzędzia dla policji w zakresie utrzymania porządku i bezpieczeństwa, nawet w sytuacjach, które wcześniej nie miały miejsca lub których ustawodawca nie był w stanie przewidzieć⁴⁷. W celu wzmocnienia bezpieczeństwa podczas zgromadzeń i imprez publicznych wniesiony został do Riksdagu projekt zmian w ustawie o porządku publicznym oraz w ustawie o policji⁴⁸. Zgodnie z projektem policja otrzymuje jasno określone uprawnienia do zmiany czasu lub miejsca zgromadzenia publicznego, a także możliwość zakazania organizowania zgromadzenia publicznego w określonym czasie lub miejscu (zamiast całkowitego zakazu organizowania). Publiczne zgromadzenie lub impreza mogą zostać odwołane ze względu na bezpieczeństwo życia lub zdrowia ludzi⁴⁹.

Przy okazji dyskusji nad zmianami regulacji dotyczących porządku publicznego rozważano przyznanie rządowi upoważnienia (zgodnie z kap. 2 § 20 *Regeringsformen*) do wydawania przepisów ograniczających wolność zgromadzeń i demonstracji ze względu na bezpieczeństwo Szwecji – ze względu na fakt, że to właśnie rząd ponosi ostateczną odpowiedzialność za bezpieczeństwo Szwecji i ma najlepsze warunki do dokonania całościowej oceny sytuacji bezpieczeństwa oraz podjęcia decyzji, jakie środki są konieczne dla zapewnienia bezpieczeństwa kraju. Oceniono jednak, że przepisy, które rząd mógłby ogłosić na podstawie upoważnienia zgodnego z zasadą proporcjonalności, ograniczyłyby również wolność wypowiedzi, co stałoby w sprzeczności z Aktem o sprawowaniu rządów, który dopuszcza

⁴⁶ Regeringens proposition 2025/26:133 *Stärkt säkerhet vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar*, s. 14.

⁴⁷ Ibidem, s. 14–15.

⁴⁸ *Polislagen*, SFS nr: 1984:387.

⁴⁹ Projekt nowelizacji ustaw został już skierowany do głosowania na forum Riksdagu. Głosowanie to ma odbyć się w drugiej połowie maja 2026 roku.

możliwość ograniczania wolności wypowiedzi wyłącznie w drodze ustawowej (kap. 2 § 20)⁵⁰.

Dyskusja ta pokazuje jednocześnie jak istotną dla Szwedów wartością jest wolność słowa, obejmująca zarówno wolność wyrażania poglądów, w tym w drodze zgromadzeń i demonstracji, jak i wolność druku oraz wypowiedzi.

Bibliografia

- Ändrade relationer mellan Svenska kyrkan och staten, Svenska kyrkan 2021. Pozyskano z: https://www.svenskakyrkan.se/filer/1374643/SK21315%20%C3%84ndrade%20relationer%20mellan%20Svenska%20kyrkan%20och%20staten_tillg.pdf (08.05.2026).
- Bengtsson B., *Högsta domstolens dispensprövning och den materiella rättvisan*, „Svensk Juristtidning” 1989, s. 206–220.
- Bexell O. (red.), *Sveriges kyrkohistoria*, tom 7 („Folkväckelsens och kyrkoförnyelsens tid”), Verbum 2003.
- Brohed I. (red.), *Sveriges kyrkohistoria*, tom 8 („Religionsfrihetens och ekumenikens tid”), Verbum 2005.
- Bull T., Sterzel F., *Regeringsformen – en kommentar*, Studentlitteratur 2023.
- Chydenius A., *Memorial om tryckfriheten*, 1765. Pozyskano z: <https://kootutteokset.chydenius.fi/sv/kirjoitukset/memorial-om-tryckfriheten/> (dostęp: 24.03.2026).
- Edvinsson R., *Förargelseväckande avsaknad av rättsligt resonemang*, „Svensk Juristtidning” 2023, 8, s. 687–692.
- En översyn av ordningslagen för att stärka Sveriges säkerhet, 18 sierpnia 2023 r. Pozyskano z: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/08/en-oversyn-av-ordningslagen-for-att-starka-sveriges-sakerhet/> (dostęp: 23.04.2026).
- Enkvist V., *Religionsfrihetens rättsliga ramar*, Iustus förlag 2013.
- Enkvist V., Lokrantz-Bernitz H., Zillén K., *Religionsfriheten – om rättsliga skiftningar och nyanser*, Iustus förlag 2020.
- Enlund S.J., *Svenska Kyrkan och folkskoleseminarierna 1842–1968*, Föreningen för svensk undervisningshistoria 1993.
- Inger G., *Svensk rättshistoria*, Liber Ekonomi 1997.
- Lambertz G., *Bränna Koranen är hets mot folkgrupp*, „Svensk Juristtidning” 2023, 7, s. 312–334.
- Myrdal J., Leopoldsson J., *Aktiefusk – var går gränserna? En bok om marknadsmanipulation*, Norstedts Juridik 2021.
- Nergelius J., *Constitutional Law in Sweden*, Wolters Kluwer 2015.
- Norrman J., *Att bränna en koran är inte hets mot folkgrupp*, „Svensk Juristtidning” 2023, 8, s. 693–699.

⁵⁰ Regeringens proposition 2025/26:133..., s. 40.

SOU 2023:75, Swedish Government Official Report, *Betänkande av Kommittén om beredskap enligt regeringsformen Stärkt konstitutionell beredskap*, s. 76–78.

SVT Nyheter, 7 stycznia 2023 r. Pozyskano z: <https://www.svt.se/nyheter/nara-50-dom-da-efter-paskhelgens-upplopp> (dostęp: 06.05.2026).

Sveriges grundlagar och riksdagsordningen. Pozyskano z: <https://www.riksdagen.se/sv/sa-fungerar-riksdagen/demokrati/sveriges-grundlagar-och-riksdagsordningen/> (dostęp: 07.05.2026).

Werner Y.M., *Katholicism och religionsfrihet: den svenska religionsfrihetslagen 50 år*, „Signum” 2002, 9, s. 32–40.